

עבודת חקר- פרסום וניו מדיה

ייצוג בעלי מוגבלויות בסרט "נס בתא מספר 7"

שם התלמידה: זוהר אוחנה

ת.ז.

שם המורה: שמרית גרשון

בית ספר: אורט רוגוזין מגדל העמק

תוכן העניינים

חלק א' -סקירה ספרותית

- 2 מבוא - _____
- 3 פרק א' תקשורת ומציאות _____
- 5 פרק ב' ייצוגים בתקשורת _____
- 8 פרק ג' מאפייני התוכן בטלוויזיה הישראלית _____
- 10 פרק ד' בעלי מוגבלויות שכליות _____

חלק ב'

- 12 מתודולוגיה _____
- 16 דיון ומסקנות _____
- 17 טור דעה _____
- 18 ביבליוגרפיה _____

מבוא

שמי זוהר ואני תלמידת כיתה יב 5 במגמת ניו-מדיה ופרסום.

עבודה זו תעסוק בייצוג בעלי מוגבלויות בקולנוע ובסרט נס בתא מספר 7.

ייצוג בעלי מוגבלויות הוא נושא בעל חשיבות רבה. יש לו חלק גדול בעיצוב התפיסה החברתית במדינת ישראל ובעולם. בארץ ובעולם אין יחס שווה לבעלי מוגבלויות כאזרחים לכל דבר. דבר זה בא לידי ביטוי ביחס החברה, ביחסי עובד מעביד ובהדרה באמצעי התקשורת. התקשורת מציגה אנשים עם מוגבלות בצורות סטריאוטיפיות שונות, כחלשים, חסרי אונים וחסרי כוח, כקורבנות, כגאונים וגיבורים, כמושא לרחמים, להומור ולעג, ולעיתים קרובות גם כמסוכנים.

בעבודה זו ברצוני לבדוק כיצד מוצגים בעלי מוגבלויות בקולנוע? האם ייצוגם בקולנוע העלילתי מקבל שיקוף של המציאות? האם הקולנוע שמתעסק בבעלי מוגבלויות בחברה תורם לקידום העלאת המודעות ביחס אליהם?

בפרק הראשון אסקור תאוריות שונות בתקשורת, וגם אציג את הקשר שיש בין התקשורת למציאות באמצעות התאוריות השונות שאציג.

בפרק ב' יעסוק בייצוגים בתקשורת ואיך מתבטא ייצוג הנשים והגברים בתקשורת, מאפייני הייצוג והפערים בין המציאות לבין ייצוגה בתקשורת.

בפרק ג' אסביר מהי דרמה ומהם המאפיינים שלה, אסביר גם על סרטי דרמה ודרמה טלוויזיונית. בפרק ד' יעסוק בבעלי מוגבלויות, אציג מהי ההגדרה הכללית של בעלי מוגבלויות ומה מצבם של בעלי המוגבלויות בישראל.

חלק ב' של העבודה, הינו חלק מתודולוגי, אסקור סצנות מתוך הסרט ואעשה השוואה ביניהם אל מול קריטריונים מובנים מראש.

ולסיום, בפרק דיון ומסקנות, אני אציג את הקשר בין סקירת הספרות לבין הממצאים ואת המסקנות אשר עולות מהעבודה.

פרק א' - תקשורת ומציאות

פרק זה ידון בשאלה מהו הקשר בין תקשורת למציאות ומהן הגישות השונות והתיאוריות הנבועות מהשאלה מהי מציאות? מי קובע שהתקשורת לא מעוררת דיון בקרב הציבור לגבי אמינות הדיווח? שמוצג בתקשורת הוא המציאות ומצב אחר הוא עיוות של המציאות? אבדוק האם יש חשיבות להצגת בעלי מוגבלויות בקולנוע הישראלי, בסרט- ?

תאוריית המראה

המדיה היא כמו מראה שמשקפת את המציאות ומאפשרת לנו לראות אותה "כמו שהיא". גישה זו מתבססת על שתי הנחות:
א. יש אמת אחת הניתנת לגילוי.
ב. ניתן לשקף אמת זו באופן אובייקטיבי .
לפי גישה זו, תפקיד העיתונאי לחקור "מהי האמת" ולנתק עצמו מדעותיו ועמדותיו האישיות בזמן שהוא מדווח על העובדות שהתרחשו.
זוהי גישה בעייתית כי העיתונאי הוא ב"כ" בן אדם ויש לו אידיאולוגיות, תרבות וסביבה המשפיעים על הדיווח ובנוסף בכתבה שלו מעורבים עוד אנשים כמו צלם, ועורך שמחליט מה להכניס ומה לא, והם הופכים את הכתבה לשיקוף חלקי. (הבניית המציאות).

הבניית מציאות

הצגת המציאות היא תהליך של בחירה מתוך מבחר קיים של נושאים ושל דרכי הצגה והמחשה, והכתב ממלא תפקיד מרכזי בתהליך בחירה זה. לעיתים, עמדותיהם של הכתבים באות לידי ביטוי בדרך עקיפה, כאשר הם מביאים דברי מרואיינים איתם הם מזדהים.
קורה גם שהכתבים מצטטים דעות שאותן הם היו חוששים להביע במישרין שמא יואשמו בהגזמה, בחוסר איזון או בדעות קדומות. במקרים כאלה הבאת דברים מפי מרואיין משמשת מעין "מסך" שהכתבים מסתתרים מאחוריו והמאפשר להם לטעון לדיווח אובייקטיבי. במילים אחרות, גם מובאות מפי אנשים וגופים משקפות סובייקטיביות ומעורבות של הכתב.

דבריהם של מגזרים שונים שווים ומתלוננים על כך שהעיתונאים ואנשי התקשורת אינם אובייקטיביים בבואם לתאר את האירועים. העיתונאים, מצידם, נוהגים לטעון דיווחיהם הם אובייקטיביים וכי הם אף פיתחו דרכים להתמודד עם בעיית האובייקטיביות.
אחת הדרכים הללו היא לבסס את הכתבה על מובאות מפי מקורות המידע המעורבים באירוע,

במקרים שכאלה טוענים הכתבים כי הם הביאו דברים מפי אומרם. דרך אחרת היא לטעון כי אירוע מסויים הופך ל"חדשות" עקב התעניינות ציבורית או בגלל "זכות הציבור לדעת". בכל מקרה, נראה כי דרכים אלה רחוקות מלפתור את הבעייתיות, שכן בעצם ההחלטה איזה אירוע יהפוך ל"חדשות" ואיזה יישאר אלמוני, בדרך הצגת המתרחש, בקביעה דבריו של מי הובאו בכתבה ושל מי לא בכל אלה קיימת תמיד מידה מסוימת של התערבות מצד העיתונאי בהמחשת המציאות. העיתונאי מחליט מי טוב ומי רע, מה מעניין את הקהל ומה לא, מה מוסרי ומה לא, מי מתנהג כפי שרצוי ומי לא, מי "איתנו" ומי ב"מחנה שמנגד". כתב המתיימר להעביר לקהל היעד שלו את המציאות, אינו יכול להעביר אותה לקוראיו בלי מעורבות כלשהי מצידו.

גישת טכנולוגית - דטרמיניזם טכנולוגי

דטרמיניזם טכנולוגי היא גישה לחקר תקשורת המונים העוסקת ביחסים בין טכנולוגיה לחברה. דטרמיניזם פירושו דבר שנקבע מראש ולאדם אין יכולת לבחור או לשנות, והגישה טוענת כי טכנולוגיות תקשורת חדשות משפיעות על החברה, התרבות ודפוסי החשיבה. הטכנולוגי היא שקובעת את האנושות ולאדם אין יכולת לשנותה. לדוגמה: המצאת הדפוס אשר גרמה לנו להיות חברה המתבססת על כתב, ללא יכולת בחירה או שינוי.

לסיכום: על אף שרצוי שהתקשורת תסקר ותציג את המציאות כפי שהיא, כמו מראה, אין ביכולתה היום לעשות זאת. שכן העיתונאי ובמקרה שלי בסרט "נס בתא מספר 7". הבמאי והעורך הם אלה שבחרים את זוויות הצילום, הטקסטים, אופי הדמות שתוצג בסרט. אין ספק שסרט נחשב לפלטפורמה במה הויזואל המוצג על המסך הוא הדומיננטי ביותר אשר מכריע ייצוג של בעלי מוגבלויות.

פרק ב' - ייצוגים בתקשורת

פרק זה אסקור מהו ייצוג ומה מאפייניו, אבדוק האם יש פער בין ייצוג בתקשורת לבין המציאות. ידון בשאלה מהו הקשר בין בעלי מוגבלויות לבין ייצוגם בתקשורת. אנסה לבדוק כיצד בדרך כלל מיוצגים נשים, גברים במציאות.

אז מה פירושו של ייצוג

בחברות רבות כידוע קיימות קבוצות חברתיות סובלות מקיפוח, מחוסר משאבים, חוסר תגמולים וההשפעה באה לידי ביטוי בתחומים רבים. אי השוויון הקיים בתקשורת הישראלית משמש את בעלי ההון והשלטון לשעתוק המצב החברתי הקיים. האופן שבו התקשורת מציגה "קבוצות שוליים" נובע מתוך מרחק אידיאולוגי חברתי בין מוקדי הכוח ואנשי התקשורת לבין קבוצות השוליים בחברה, במחקר זה הנשים. שעתוק הדימוי הנשי משפיע על תפיסת הנשים בחברה הישראלית ומפריע לשיקום הדימוי החברתי שלהן בחברה (אברהם, 2001).

אמצעי התקשורת ההמונים מסייעים בבניית תפיסתנו לגבי קונפליקטים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. באמצעות התקשורת ניתן לעצב ולבנות את "האחר" בחברה. ייצוג פירושו שימוש בשפה שבאה להציג את אותו "אחר" כחלק מתהליך של יצירת ובניית משמעויות שונות בחברה. תהליך הייצוג בתקשורת הוא תהליך מתמיד של בניית זהות וסטריאוטיפים שבאמצעותם נבנה "האחר" (פירסט, 2001).¹

מאפייני הייצוג

ייצוג - הוא דימוי, שיקוף או שיחזור של דבר מה בעולם ה"אמיתי". הכוונה לאנשים, לקבוצה או למאורע אשר יוצגו באופן כלשהו. נוצר הרושם כאילו הייצוג הטלוויזיוני הוא אמיתי ומשקף את המציאות במידה הטובה ביותר - אך זוהי אשליה בלבד, היות שהטלוויזיה מייצגת את המציאות באופן שטחי מאד.

הפערים בין המציאות לבין הייצוג שלה באמצעי התקשורת

מאפייני הייצוג:

- א. בררניים - מראים חלק מהמציאות.
- ב. ממוסגרים - סטריאוטיפים. מכתיבים מראש את המסקנה של הצופה
- ג. חד-קוליים - מראים את הדמות מעמדה אחת בלבד. העמדה של היוצר

---

¹(אברהם, 2001).

ד. מהווים תולדה של עיבוד או תיווך מכאני (מצלמה) - הם משלבים אסתטיקה, תנועה, קול ואווירה. ולכן הם מציגים מציאות פשטנית ומוגבלת (בהשוואה למציאות האמיתית המורכבת).

ייצוג אופייני של נשים וגברים בתכני הטלוויזיה בכלל ובפרסומות בפרט:

ייצוג נשים:

- נשים מוצגות כחסרות חשיבות על-ידי הופעתן בתפקידים נחותים כרעיות, אמהות, טבחיות ומנקות.
- נשים מוצגות כלא עצמאיות, תלותיות, וחסרות יכולת לשלוט בגורלן.
- ייצוג האישה כ"בלונדינית טיפשה", מהווה שילוב בין תמימות לבין כישרון פיתוי שמאפשר לה לשרוד, המשלבת מיניות, מניפולטיביות וילדותיות ונאיביות.
- נעורים ויפוי הם התכונות האופייניות של נשים בפרסומות.
- ייצוג אחר של נשים שמופיע לעתים בפרסומות הוא של אישה "'המנהלת" שמתמודדת עם גברים במישור האינטלקטואלי ואף מביסה את עמיתה הגברים במאבק מוחות, קשוחה ופגיעה.

ייצוג גברים:

תפקידים בכירים יותר מאשר נשים או ככאלה המועסקים בשכר גבוה פי כמה מזה של נשים. המסר הפרסומי מציג את תפקוד הגברים במקומות עבודתם כדבר טבעי. בניגוד לכך, בהצגת נשים במקומות עבודה מודגשות מערכות היחסים שלהן. גברים מוצגים לעיתים כמגושמים וכילדותיים.

ההשפעות המיוחסות לייצוג המציאות בדרמות טלוויזיוניות על החברה והתרבות:

(1) ברמת היחיד - הייצוג יכול להשפיע על הזהות והדימוי העצמי של היחיד, על רצונו להשתייך לקבוצה מסוימת, ועל תחושה של קבלה שלו או של דחייה שלו בחברה. למשל: בנות החשופות לייצוג של נשים בטלוויזיה כנחותות, עלולות לחוש נחותות גם כן.

(2) ברמת החברה - הייצוג יכול להשפיע על נייחות ועל מעמד בחברה. הייצוג מקבע סטריאוטיפים ביחס לקבוצות חברתיות. אם מתייחסים לנשים כאל נחותות, ובעקבות ייצוגן, מעמדן יהיה נמוך, ולהיפך.

(3) ברמת התרבות - הייצוג של קבוצות שונות בחברה יכול להשפיע על מידת האחידות התרבותית או על מידת הגיוון התרבותי. למשל, אם קבוצה אחת מיוצגת באופן בולט בתקשורת וקבוצות אחרות

נעדרות מן השיח התקשורתי, תיווצר תרבות אחידה המבוססת על תרבות הקבוצה הדומיננטית, שייצוגה בולט. אם התקשורת מייצגת באופן שווה מגוון קבוצות, התרבות תהיה מגוונת ומורכבת מפסיפס של תרבויות.

ייצוג בתקשורת - אחת החסרונות בתקשורת היא יצירת סטריאוטיפים. נראה לכאורה כאילו התקשורת מייצגת טווח רחב של אנשים, אך אין ביכולותיה לחדור לעומק האדם ולייצר ייצוג של המציאות. הייצוגים השונים בתקשורת מכילים רק קומץ קטן מהחוויה האנושית המציאותית ולכן, כל הייצוגים מהווים הפשטות בררניות, ומכאן אנו יכולים להסיק כי לכל הייצוגים יש נקודת ראות אחת ושטחית.

מודל ייצוג קבוצות בתקשורת ע"פ קלארק (CLARK, 1969) השלבים שעוברות קבוצות חברתיות בייצוג בתקשורת הן:

- הדרה- העדר קיום מוחלט של קבוצה.
- גיחוך- הצגת הקבוצה באופן מוקיוני, כלומר משעשע ומגוחך
- הסדרה- הקבוצה מוצגת כמי שמגנה על הסדר החברתי הקיים
- הכלה – הצגת קבוצה שלמה על כל הבטה: חיוביים ושלייליים כאחד.

בעלי מוגבלויות הם דוגמא לקבוצה אשר כמעט ולא מוצגת בתקשורת, בפרסומות מסחריות בינלאומיות ובעיקר ארצישראליות חלה ישנה הדרה כמעט מוחלטת מבעלי מוגבלויות כפי שהן.

לסיכום

ייצוג הוא דימוי, שיקוף או שיחזור של דבר מהעולם האמיתי. בתקשורת מוצגות נשים כשהן חסרות חשיבות, והן מופיעות בתפקידים נחותים. בעוד גברים מוצגים בתפקידים בכירים, אך לפעמים הם מוצגים גם כמגושמים וילדותיים. למיעוטים בתקשורת כמעט ואין ייצוג.

פרק ג' - סרטי דרמה

בפרק זה אסביר מהי דרמה וסרטי דרמה. פרק זה הוא הכרחי לעבודתי על מנת להבין את הקשר בין סרטי דרמה וייצוג בעלי מוגבלויות בסרט "נס בתא מספר 7", אשר הוא מוגדר כסרט דרמטי.

סרט דרמה

סרט דרמה (או סרט דרמטי או דרמה קולנועית) הוא סוגה קולנועית (ז'אנר קולנועי) המתמקדת בפיתוח של דמויות ריאליסטיות המתמודדות עם נושאים רגשיים. סרט קולנוע דרמטי משתייך לסוגה הרחבה ביותר בקולנוע, הכוללת תתי-סוגה רבים, כגון: דרמה רומנטית, דרמת ספורט, דרמה תקופתית, דרמת חוק ודרמת פשע. חלק משמעותי מהופעותיהם הקולנועיות הטובות ביותר של שחקנים רבים היה בסרטים המשתייכים לסוגת הדרמה, שבה קיימת הזדמנות לשחקן למתוח את התפקיד, באופן שלא מתאפשר בסוגות אחרות[2]. סרטי דרמה מאז ומתמיד היו מועמדים לעיתים תכופות לקבלת פרס האוסקר, במיוחד בקטגוריה של הסרט הטוב ביותר, בתדירות גבוהה משמעותית מסרטים המשתייכים לכל סוגה קולנועית אחרת.

מאפייני הדרמה

במרכזה של הדרמה, בדרך כלל, נמצאת דמות הפרוטגוניסט (או דמויות הגיבורים), השרוי בקונפליקט בינו לבין דבר אחר כגון עצמו, אדם אחר, קבוצה, חברה או תופעות טבעיות, ברגע מכריע בחייו. הדרמות, לעיתים קרובות, סובבות סביב חיי המשפחה. לעיתים, הסרטים מציגים משבר שחוו הדמויות, למשל גירושים או מוות של קרוב משפחה, ואת ההתמודדות עם השלכותיו הכואבות.

דרמה טלוויזיונית

המרכיבים המרכזיים של המבנה העלילתי בדרמה הטלוויזיונית:

- דמויות: כלל האנשים הפועלים העלילה אשר הצופים לומדים עליהם וצוברים מידע על פי התנהגותם, דבריהם, הופעתם החיצונית ומערכות היחסים בינם לבין הסובבים אותם.
- הדמות הראשית היא גיבור העלילה, מולה דמויות משניות, שתפקידן לחשוף צדדים חדשים

של הגיבור בעלילה.

- הבמה/הרקע לעלילה: היכן ומתי העלילה מתקיימת, האווירה, התפאורה, הלבוש, ההקשרים החברתיים, התרבותיים והפוליטיים.
- עימות: בכל דרמה נמצא קונפליקט אחד או יותר המזין ומניע את העלילה ומערער את האיזון שבו חיות הדמויות.

קיימים שני סוגי קונפליקטים:

- **דמות מול דמות:** מאבק בין דמויות להשגת מטרות המוצבות בפניהן או התגברות על מכשולים.
- **דמות מול עצמה:** מאבק עצמי של דמות נפטר בסוף הסיפור או מגיע לנקודת פתרון לא ברור.

לסיכום

סרט דרמה (או סרט דרמטי או דרמה קולנועית) הוא סוגה קולנועית (ז'אנר קולנועי) המתמקדת בפיתוח של דמויות ריאליסטיות המתמודדות עם נושאים רגשיים.

פרק ד- בעלי מוגבלויות

על פי הגדרת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (1998) "אדם עם מוגבלות" הוא אדם עם לקות פיזית, נפשית או שכלית לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים. על פי האמנה הבינלאומית לזכויות אנשים עם מוגבלות (2006) מוגבלות היא מושג מתפתח הנובעת מיחסי גומלין בין אנשים עם לקויות לבין מחסומים של גישה ושל סביבה, המעכבים את השתתפותם המלאה ובת-התועלת בחברה בשוויון עם אחרים. שתי הגדרות אלו נשענות על תפיסה של מודל חברתי למוגבלות המסביר מוגבלות כתופעה המובנית חברתית שאינה נובעת אך ורק מהלקות בתפקוד הפרט. מוגבלות יכולה להיות גופנית, קוגניטיבית או נפשית ויכולה לנבוע ממום מולד או מפגיעה פיזית או נפשית, עקב מחלה, תאונה, זדון וכדומה. רמת המוגבלות משתנה בצורה משמעותית מאדם לאדם ויכולה לבוא לידי ביטוי במוגבלות קלה ועד לחמורה המצריכה עזרה סיעודית או תמיכה אנושית מתמדת. נכות יכולה להתבטא כאי-יכולת, תפקוד חלקי או חוסר תפקוד מוחלט של חלק בגוף האדם. נכות יכולה להיות גם פגיעה בנפשו של האדם. רמת הנכות משתנה ומתפרסת על פני טווח רחב של נכויות, קלות וחמורות; למשל, סיווג מנכות קלה כמו צליעה ועד לשיתוק כמעט מוחלט של הגוף המגיע עד למצב של חוסר הכרה עמוק והפסקת פעילות מוחית.

- **למעלה מ- 700 אלף אנשים אשר סובלים ממוגבלות כלשהי חיים כיום בישראל. זהו נתון שבלתי אפשרי להתעלם ממנו כיוון שהוא מהווה כ- 20% מכלל האוכלוסייה, בקרב גילאי 20 עד 64. 70% מאוכלוסיית הקשישים סובלת ממוגבלות.** (על פי האתר איי טי שיקום בע"מ.)
- למעלה ממחצית מהנבדקים דיווחו שהמוגבלות שלהם מפריעה להם בתפקוד היומיומי באופן מינורי עד משמעותי ביותר.
- שיעור המוגבלות בקרב אנשים בעלי 9 שנות השכלה גבוה משמעותית מבעלי השכלה גבוהה יותר.
- כ- 75% מהאנשים סובלים ממוגבלות מוטורית בעוד שאר האחוזים מתחלקים פחות או יותר שווה בשווה בליקויי ראייה ושמיעה, בעיות במערכת הלב והנשימה או משילוב של כמה בעיות בו-זמנית.

אוטיזם- הוא רצף תסמונות שיש להן מכנה משותף ברור עם האוטיזם הקלאסי.

תסמונת דאון- היא תסמונת הנובעת מטריזומיה של כרומוזום מספר 21 - כלומר מצב בו מצויים שלושה עותקים של כרומוזום מספר 21, בכל תא בגוף במקום שני עותקים בלבד. (במקרים נדירים רק חלק מתאי הגוף מכילים את הכרומוזום המיותר, או שבמקום כרומוזום מיותר שלם, יש רק מקטע ממנו). כתוצאה מכך, כ-300 עותקים מיותרים של גנים, מצויים בכל תא בגוף, והגוף מייצר עודף של 50% מכ-300 חלבונים. דבר זה משבש את המבנה והפעילות של רקמות רבות בגוף. הלוקים בתסמונת סובלים מקשיים רבים כגון: עיכוב התפתחותי, מאפייני מראה ייחודיים, קשיים בדיבור והפרעות בריאותיות שונות. זהו מצב, שבו קיים עודף מטען גנטי, שגורם למגוון תופעות גופניות ושכליות אופייניות, המשפיעות על התפתחות הילד ועל מצבו הרפואי מרגע לידתו. התסמונת קרויה על שם ג'ון לאנגדון דאון שתיאר את התסמונת בשנת 1866.

מוגבלות שכלית התפתחותית- (בעבר נקראה פיגור שכלי, אוליגופרניה) היא הפרעה נוירו-התפתחותית שבה התפקוד האינטלקטואל נמוך בהשוואה לאדם הממוצע. אנשים עם מוגבלות זו סובלים מאיחור משמעותי או קושי משמעותי ברכישת מיומנויות למידה, מיומנויות תקשורת ומיומנויות הדרושות לפעולות היומיום.

כיסא גלגלים-משתמשי כיסאות גלגלים עשויים להיות בעלי מוגבלות ברגליים, בגב, או במערכת שיווי המשקל. מוגבלות זו יכולה להיות זמנית כמו במקרה של מחלה חולפת או פציעה ויכולה להיות קבועה - מחלה כרונית, לקות או נכות. גורמי הפציעות, המחלות הלקויות והנכויות האלה רבים ומגוונים

חלק ב- מתודולוגיה

מתודולוגיה:

מתודולוגיה היא כלל העקרונות, שיטות הפעולה, החוקים וההנחות, אשר מחקר מסוים או העיסוק בדיסציפלינה מסוימת (מדעית, אמנותית או אחרת).
מתודולוגיה עשויה לכלול לא יותר מאשר אוסף פשוט של שיטות ונהלים, או לכלול גם את הרצינות, הגישה הפילוסופית וראיית העולם האונטולוגית האפיסטמולוגית אשר מעצבת ומנחה אותה.

בפרק זה אחקור את שאלת עבודתי "ייצוג בעלי מוגבלויות בסרטים" נס בתא מספר 7" תוצג עלילת הסרט, הדמויות ואופיין, את דימוי בעל המוגבלות בסרט בעיני המתבונן בפרספקטיבות שונות, בעזרת צפייה בסרט, בעבודה זו ינתחו סצנות נבחרות מהסרט שנבחר, על פי קריטריונים שונים שמפורטים בהמשך.

הקריטריונים

1. ייצוג בעל המוגבלות בסצנה, הצגת הנושא באופן כללי – איך הנושא מוצג על ידי כלל השחקנים?
2. מה המצב הרגשי של הדמות הראשית? האם מצב זה מקשה על הדמות?
3. האם השחקן שאינו נכה במציאות מצליח להציג את הנושא באופן אמין או לא כפי שהוא במציאות?
4. כיצד הדמויות מגיבות לנכות של הדמות הראשית? האם הן מקבלות את הדמות או דוחות אותה?
5. מקום ההתרחשות של הסצנה – האם הדמויות מרגישות בנוח היכן שהן נמצאות?

1. **סצנה ראשונה-** ממו מגיע לאסוף את ביתו אווה מבית הספר, ולשניהם יש מנהג שכל פעם שממו מגיע לאסוף אותה הם צועקים אחד לשני. ממו צועק "לינגו לינגו" ואווה צועקת בחזרה "בקבוקים". הילדים מבית הספר של אווה צוחקים על אביה והמורה מעמידה אותם על מקומם.

2. סצנה שנייה-

בדרך חזרה מבית הספר אווה רואה את התיק שהיא רוצה בחנות, היא וממו רצים וצועקים בשמחה "הילקוט של היידה". אווה שואלת את המוכר כמה התיק עולה והוא עונה לה 400 ש"ח, ממו מסתכל על הכסף בידו ורואה שאין לו מספיק כדי לקנות את התיק. המוכר קולט

את זה ואומר לממו תשלם לי כמה שיש לך עכשיו ומתי שיהיה לך תשלום לי את הסכום החסר, ממו מסרב וצועק לא לא סבתא לא תסכים סבתא לא תסכים והמוכר מסתכל עליו במבט משונה.

3. **סצנה שלישית-** ממו רועה את הכבשים בחצר ביתו ולפתע נתקל בחבורת ילדים, הילדים רצים לכיוונו של ממו ועושים מעגל סביבו. הם צועקים "משוגע משוגע" וממו בתמימותו חושבים שהם צוחקים איתו אבל לא מבין שהם בעצם צוחקים עליו.

4. **סצנה רביעית-** במעגל הילדים שהיו סביב ממו, הוא שם לב שיש שם ילדה עם הילקוט שבתו רצתה. הילדה שמה לב שממו מסתכל על ילקוטה והיא גורמת לו לרדוף אחריה, ממו מתחיל לרוץ אחרי הילדה, ובאיזהו שלב הם מגיעים לצוק. ממו מנסה להזהיר את הילדה שלא תיפול אך היא לא מבינה אותו וממשיכה לרוץ ולצחוק עליו ואז לפתע היא מועדת ונופלת אל מותה.

5. **סצנה חמישית-** לאחר שממו מואשם במות הילדה של מפקד בכיר בצבא הוא נכנס לכלא. בכלא לא מבינים את התנהגותו של ממו וחושבים שהוא מתחצף לסוהרים, בעקבות כך הוא חוטף מכות אימות. לאחר ההתאקלמות של ממו בכלא הוא יוצא אל חצר הכלא, ושם הוא רואה להקת ציפורים ומנסה לרדוף אחריהם, בדרכו הוא נתקל "בבריון של הכלא" והוא עומד בדרכו, ממו מנסה לרוץ אל עבר הציפורים אך הבריון עומד בדרכו, וכשהוא רואה שאין לו דרך לעבור הוא מזיז את ממו מדרכו בחוזקה ומכנה אותו משוגע.

ניתוח לפי קריטריונים:

סצנה ראשונה- ייצוג בעל המוגבלות בסצנה: כבר בסצנה הזו רואים את בעל המוגבלות. בתו מנסה להתנהג איתו בצורה רגילה והסביבה לא ממש מבינה את ההתנהגות של ממו. בתחילת הסצנה ממו שמח, הוא נרגש לראות את ביתו ואז כשהילדים מתחילים לצחוק עליו, מצב רוחו קצת מתערער אבל הוא משתנה במהירות והוא שוב שמח. השחקן שאינו נכה במציאות מצליח להציג את הנושא באופן אמין ביותר. הדמויות בסצנה, הילדים הם צוחקים על ממו, המורה מתייחסת אליו באופן רגיל מברכת אותו לשלום, אפשר להגיד שהדמויות קצת דוחות את ממו. ממו מרגיש בנוח איפה שהוא נמצא בתחילת הסצנה, אבל כמו שאמרת אחרי שהילדים צוחקים עליו הוא קצת עצוב מזה.

סצנה שנייה- ממו מתנהג כרגיל שמח הולך עם ביתו ברחוב אך רואים שהוא לא בן אדם רגיל. המצב הרגשי של ממו הוא בתחילת הסצנה שמח אך אחרי שאווה רואה את התיק בחנות ואחרי שהם שאלו את המוכר מה המחיר של התיק, ממו נראה קצת מבולבל וכועס. שוב השחקן מצליח להעביר את המסר ומציג את הנושא באופן אמין. המוכר בחנות לא כל כך מבין את ההתנהגות של ממו ולא יודע מה להגיד לו. הדמות הראשית ממו מרגיש קצת מעורער, כי הוא נמצא בסיטואציה שבה הוא לא יודע מה לעשות. הדמויות בסצנה לא ממש מבינות את ההתנהגות של ממו. הדמויות בסצנה מקבלות את ממו כי המוכר מראה אליו חיבה.

סצנה שלישית- ממו מדבר עם הכבשים רואים את הסבתא ואת אווה יושבות בחצר ואוכלות צהריים וקבוצת ילדים משחקים בצד. ממו שמח הוא רועה את הכבשים מתנהג רגיל. המצב הרגשי של הוא שמח הוא חושב שהילדים צוחקים איתו ולא מבין שהם בעצם צוחקים עליו. השחקן מצליח בצורה ממש טובה להעביר את המסר. הדמויות בסצנה בעצם דוחות את ממו כי הם צוחקות עליו. ממו מרגיש בנוח כי הוא מרגיש אהוב.

סצנה רביעית- הנושא מוצג בצורה לחוצה ועדינה, הילדה משחקת עם ממו, אך ממו לחוץ. המצב הרגשי של הדמות הוא לחוץ וזה מקשה עליו לקבל החלטות הוא לא יודע מה לעשות. השחקן מעביר את המסר בצורה מדהימה. הילדה לא באמת יודעת שממו נכה שכלית היא חושבת הוא סתם משוגע, דוחה אותו. ממו לא ממש מרגיש בנוח הוא לחוץ ומפחד.

סצנה חמישית- הנושא מוצג על ידי השחקנים בצורה מאוד קיצונית. ממו חוטף מהסוהרים בכלא מכות איומות. ממו מפחד ועצוב מאוד וזה מקשה עליו להתבטא. השחקן מציג את הנושא בצורה מאוד ריאליסטית. הדמויות בסצנה לא מבינות את ממו בכלל, הן דוחות אותו. ממו לא מרגיש בנוח בכלל הוא נמצא בכלא במקום שבו אף אחד לא מכיר במצבו ואין לו אף אחד קרוב הוא מפחד.

דיון ומסקנות:

פרק הדיון והמסקנות הוא פרק המסכם את עבודת החקר .
פרק זה יכול סיכום של הפרקים הקודמים והמסקנות הסופיות שלי מתהליך העבודה הכוללת. בפרק זה אקשר בין פרק סקירת הספרות לבין פרק הממצאים. פרק זה יעסוק במסקנות שעלו מתוך הניתוח אשר מופיע בפרק הממצאים שהוגדרו בפרק המתודולוגיה.

עבודה מחקר זו עוסקת "בייצוג בעלי מוגבלות בסרט נס בתא מספר 7". הנושא סובב סביב מחקר מעמיק הכולל בסקירת ספרות את הנושאים: תקשורת ומציאות , ייצוג בתקשורת , סרטי דרמה ולבסוף את נושא בעלי מוגבלויות. לאחר מכן מופיע פרק המתודולוגיה בו הוצגו חמש סצנות מתוך הסרט "נס בתא מספר 7" בעזרת הקריטריונים : . ייצוג בעל המוגבלות בסצנות שונות, מצב הרגשי של הדמויות. ייצוג בעלי מוגבלות ע"י השחקנים בסרט, האם אמינים ומימינים. מקום ההתרחשות של הסצנה – האם הדמויות מרגישות בנוח היכן שהן נמצאות.

לאחר ניתוח הסצנות, מצאתי כי הדמות בעלת המוגבלות בסרט מיוצגת כדמות שעליה מגחכים כלומר ברוב המקרים מוצג כ"ליצן החצר", הוא צוחק עם אחרים ואחרים צוחקים עליו. דבר זה מאפיין מאוד את את חסרונה של התקשורת, בה אינה מסוגלת לייצג מיעוטים כפי שהם. עפ"י מודל ייצוג קבוצות בתקשורת ע"פ קלארק (CLARK, 1969) השלבים שעוברות קבוצות חברתיות בייצוגן בתקשורת הן:

- הדרה- העדר קיום מוחלט של קבוצה.
  - גיחוך- הצגת הקבוצה באופן מוקיוני , כלומר משעשע ומגוחך
  - הסדרה- הקבוצה מוצגת כמי שמגנה על הסדר החברתי הקיים
  - הכלה – הצגת קבוצה שלמה על כל הבטה: חיוביים ושיליים כאחד.
- לאחר פרק זמן בסרט מבינים הדמויות בסרט את מצבו הנפשי ואת מגבלותיו השכליות. דבר אשר מראה את התהליך אשר הדמות עוברת וכך גם החברה. ניתן שוב להשליך זאת על המודל של קלארק.
- אני חושבת שהסרט מצליח להעביר מסר על החברה. מסר נוקב של חברה דורסנית אשר לא מצליחה לראות את השונה ממנה.
- הסרט יוצר עברנו מראה של המציאות, עפ"י תיאוריית המראה המדיה היא כמו מראה שמשקפת את המציאות ומאפשרת לנו לראות אותה "כמו שהיא".
- גישה זו מתבססת על שתי הנחות: א. יש אמת אחת הניתנת לגילוי.ב. ניתן לשקף אמת זו באופן אובייקטיבי. חשוב לומר שלמרות שהסרט הינו עלילתי, בחר הבמאי להביא השתקפות של המציאות

הקיימת בדרך כלל כלפי השונים מאיתנו. עבודה זו גרמה לי להסתכל באור שונה על האחר. גרמה לי להסתכל על התקשורת וגם על הקולנוע מזווית אחרת. כלומר למדתי תקשורת יש יתרונות אך לא מעט חסרונות, בעיקר בייצוג מיעוטים. אחד היתרונות בתקשורת שדרך אומנות הקולנוע היא מסוגלת להעביר ביקורת נוקבת עלינו כחברה. הקולנוע מסוגל להעביר את הביקורת בצורה אומנותית ועדינה לתופעה זו.

טור דעה:

שילוב בעלי מוגבלויות דרך ייצוגים בקולנוע. בעבודה בחרתי לעסוק בסרט "נס בתא מספר 7". הסרט מספר אודות ממו, גבר הלוקה במוגבלות שכלית קשה הגורם לו להתנהג כמו ילד קטן. ממו חי עם סבתו וביתו אווה, אשר סובלת מהצקות בבית הספר בגלל התנהגותו של אביה. לאורך כל הסרט אנו רואים את התמודדות של ממו עם החברה שלא מבינה אותו והוא סובל בגלל זה רבות. הוא מואשם ברצח שלא ביצע והוא נכנס לכלא. יש הטוענים כי בעלי המוגבלויות מקבלים מספיק חשיפה, מכירים ויודעים על קשייהם ועל ההתמודדות שלהם עם הסביבה. כלומר, חשיפת יתר או חשיפה מוגברת יכולה לגרום לחברה להתייחס לבעלי המוגבלויות באור שונה מדי במקום להיות כשוים. כמו כן חשיפת יתר יכולה לגרום להם להתמסכנות. רואים יותר את המוגבלות שלהם ולא את מי שהם. כמו לדוגמא בסרט שבעל המוגבלות הולך לקחת את בתו מבי"ס, כל ילדי הכיתה צוחקים ורודפים אחריו. דבר זה עלול לגרום להתנהגות דומה במציאות. מצד שני יש הטוענים שבעלי המוגבלויות לא מקבלים בכלל ייצוג בקולנוע. מה שגורם לאי קבלת והבנתם בחברה. לדוגמא כמעט ולא ניתן לראות בקולנוע הישראלי סרטים בהם הדמות המרכזית או אפילו המשנית היא בעל מוגבלות שכלית או מוגבלות כלשהי. לדעתי בעלי המוגבלויות לא מקבלים מספיק חשיפה בקולנוע העולמי ובטח לא בקולנוע הישראלי. דעתי מסתמכת על פי עבודת החקר שעשיתי כאשר התבקשתי למצוא סרטי קולנוע שבהם בעלי המוגבלויות משתתפים, היה קשה למצוא כיוון שאין כמעט סרטים למעט "נס בתא מספר 7" שבו מציגים גם את השלילי לצד החיובי בבעלי המוגבלויות וגם את הקשיים שהם חווים בחיי היום יום שלהם.

ביבליוגרפיה

1. טקסטולוגיה- תקשורת המונים: תיאוריית הבניית המציאות המאוחרת.

2. ויקיפדיה- דרמה

4. העין השביעית -ייצוג עצמי של אנשים עם מוגבלויות

5. נס בתא מספר 7 – ויקיפדיה

6. ייצוגים בתקשורת

7. שוים בתקשורת

8. נטפליקס- נס בתא מספר 7